

Jaarverslag lectoraat Kunsteducatie 1 januari tot en met 31 december 2017

Melissa Bremmer en Emiel Heijnen

Het lectoraat beschouwt kunsteducatie als een zelfstandig vakgebied waarin het actuele expertise ontwikkelt voor iedereen die betrokken is bij kunsteducatie: van funderend onderwijs tot beroepsonderwijs, culturele instellingen en de publieke (digitale) ruimte, voor docenten, kunstenaars, opleiders, wetenschappers en beleidsmakers. Kunsteducatie betreft daarbij alle vormen van educatie waarbij kunst als doel, middel of als één van de disciplines binnen een interdisciplinaire samenwerking wordt ingezet.

1. Onderzoekslijnen

Op basis van literatuur, maatschappelijke ontwikkelingen en gesprekken met experts heeft het lectoraat voor de periode 2017-2020 drie nieuwe onderzoeksthema's gedefinieerd die relevant en urgent zijn voor het binnen- en buitenschoolse kunsteducatieve veld. Deze thema's zijn: interdisciplinariteit, sociaal engagement en curriculum ontwerp. Zie: <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/>

1.1 Interdisciplinariteit

Het lectoraat wil onderzoek stimuleren naar interdisciplinair (kunst)onderwijs met als doel het kunsteducatieve veld innovatieve voorbeelden van onderwijs aan te reiken, om de mogelijkheden en kracht van interdisciplinaire werkprocessen te exploreren, en om bij te dragen aan de theorievorming rondom interdisciplinair kunstonderwijs. Het gaat daarbij om samenwerking binnen de kunsten of met een vakgebied buiten de kunsten.

Onderzoeken

Afgerond: 'Transdisciplinaire ontwerplabs' door Talita Groenendijk en Emiel Heijnen

In dit onderzoeksproject werd bekeken hoe een team van docenten (kunstvakken en bètavakken) en experts die verbonden zijn aan de Amsterdamse broedplaats A Lab nieuw, transdisciplinair lesmateriaal ontwikkelden in educatieve ontwerplabs. Het onderzoek zoomde in op de vragen hoe het ontwerpproces van de docenten en die experts verliep in die labs, hoe de deelnemers het collectieve ontwerpproces hebben ervaren en welke rol de 21e eeuwse vaardigheden speelden in het ontworpen lesmateriaal.

Dit onderzoek is mede gefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Afgerond: 'Met meer handen in de klas meer muziek' door Ellen van Hoek

Dit onderzoek bracht in kaart in welke vorm een samenwerking vanuit co-teaching die gebaseerd op een gelijkwaardige inzet van de groepsdocent en de muziekdocent de duurzaamheid van het muziekonderwijs volgens de doorgaande leerlijn MTE kan vergroten. In dat kader werden er (ver)nieuwende didactische werkvormen verkend, beschreven en geëvalueerd *Dit onderzoek werd mede mogelijk gemaakt door Aslan Muziekcentrum.*

Afgerond: 'Teaching Interdisciplinary Artistic Research' door Diane Carp

In dit onderzoek stond het lesgeven in artistic research binnen de module Interdisciplinair Artistiek Samenwerken van de Master Kunsteducatie centraal. Het onderzoek volgde gedurende twee jaar één groep masterstudenten (2014-2016) en hun samenwerking met de kunstenaar die de module vormgeeft. Het bracht in kaart wat de studenten over interdisciplinair werk, samenwerking en artistiek onderzoek leerden.

Dit onderzoek werd mede ondersteund door het AIR-programma van de AHK.

Lopend: 'Co-teaching in het kunstonderwijs' door Ellen van Hoek

Dit onderzoek evalueert de pilot-module 'Co-teaching in het kunstonderwijs' die docentopleiders van de AHK en de Pabo HvA samen ontwerpen, en uitvoeren met studenten. Tijdens de module leren Pabo- en kunstvakdocent-studenten (theater, dans, beeldend) om samen kunstlessen voor het PO te ontwerpen en uit te voeren. Het onderzoek brengt in kaart in hoeverre zowel de docentopleiders als de studenten zelf voordelen en/of problemen ervaren bij het ontwerpen en uitvoeren van de module en de kunstlessen in het PO.
Dit onderzoek werd mede gefinancierd door MOCCA.

Lopend: 'Singewing space' door Melissa Bremmer, Dr. Luc Nijs (Universiteit Gent), Jaco van den Dool (Codarts), Dr. Anne Nigten en David Jonas (The Patching Zone), Joep Annergarn en Piem Wirtz (CKC-Zoetermeer)

Ondanks het innovatieve karakter van blended learning, blijven de meeste van deze leeromgevingen gebaseerd op traditionele omgangsvormen met de computer. Het doel van dit designonderzoek is om de interactie met de computer lichamelijker en socialer te maken dan deze nu is, en daarmee een nieuwe kijk op blended learning te ontwikkelen. Het kunstonderwijs vormt een interessante casus om die nieuwe kijk te ontwikkelen omdat het leren van artistieke vaardigheden grotendeels een lichamelijke en sociale activiteit is.
Dit onderzoek is mede gefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

1.2 Sociaal engagement

Het lectoraat onderzoekt op welke wijze kunst en kunsteducatie ruimte kunnen bieden aan maatschappelijke reflectie en persoonlijke ontwikkeling van leerlingen en cursisten. Daarnaast onderzoekt het lectoraat hoe de inclusie en toegankelijkheid van kunsteducatie vergroot kan worden, waardoor culturele participatie voor iedereen in de samenleving mogelijk wordt.

Onderzoeken

Lopend: 'Multimodaliteit in het muziekonderwijs aan kinderen met een beperking' door Carolien Hermans en Vincent Lamers

In dit onderzoek wordt de impliciete praktijkkennis van vakleerkrachten geëxpliciteerd en verbonden met actuele theorieën over multimodale pedagogiek. Er is een groeiend aantal vakleerkrachten muziek dat multimodale muziekbelevingslessen geeft in het speciaal onderwijs. Vooralsnog ontbreekt geëxpliciteerde praktijkkennis en praktijkonderzoek op het gebied van de multimodale pedagogiek in het muziekonderwijs aan kinderen met een beperking.

Lopend: 'Muziek is Meer in het SO' door Marijke Smedema

In dit onderzoeksproject wordt een nieuw leerlingvolgsysteem, met passende muzikale activiteiten, ontwikkeld waarbij de sociaal-emotionele ontwikkeling in muziek een belangrijke plaats krijgt. Door middel van literatuuronderzoek, observaties en interviews wordt dit volgsysteem ontwikkeld, uitgetoetst en aangescherpt.

Dit onderzoeksproject wordt bekostigd door het LerarenOntwikkelfonds (LOF)

Lopend: 'Dans en Ouderen: Beleving en Betekenis' door Roos van Berkel, Nita Liem, Damar Lamers en Jimat Pelupessy

Dit etnografisch onderzoek verdiept zich in vrijetijdscursussen onder ouderen van verschillende culturele achtergronden. Er worden dansgroepen benaderd in verschillende wijken van Amsterdam: Zuid, Zuid-Oost, West en Noord. De hoofdvragen zijn: wat is de beleving van dans voor ouderen? En wat voor rol speelt hun culturele achtergrond daarbij? En: hoe brengt de docent de groep bij elkaar, en hoe speelt hij of zij in op de verschillende culturele achtergronden binnen de groep?

1.3 Curriculum ontwerp

Onderzoek door docenten dat gericht is op het innoveren of actualiseren van kunstonderwijs levert een drievoudig effect op: het levert actuele lessen en curricula op, onderwijsvernieuwing wordt gestuurd vanuit een doorlopend proces waarin theorievorming en praktijk elkaar afwisselen, daarnaast ontwikkelen docenten onderzoeks- en ontwerpvaardigheden.

Lopend: 'Teaching Dance in the 21st Century' door John Taylor en Angela Linssen

In samenwerking met Joyce Brouwer (VU) wordt ontwerponderzoek gedaan naar een professionaliseringscursus voor HBO dansdocenten ontworpen op basis van de theorie van Change Environment (Clark and Hollingsworth 2002). Het onderzoek wil inzicht geven in de mogelijke veranderingen die de docenten bij zichzelf waarnemen in hun onderwijspraktijk en hun conceptualisering daarvan en welke onderdelen van de cursus daartoe bijgedragen. *Dit onderzoek wordt mede mogelijk gemaakt door de Academie van Theater en Dans.*

Lopend: 'Gaming pedagogy@Theatre education' door Corina Lok

In dit ontwerponderzoek staat de vraag welke gaming-principes toepasbaar zijn binnen het theateronderwijs en welke principes een positieve bijdrage kunnen leveren ten aanzien van differentiatie en intrinsieke motivatie. Het onderzoeksteam zal nieuwe didactische werkvormen ontwikkelen voor het theateronderwijs gebaseerd op de gaming-principes en die in verschillende onderwijscontexten toepassen en evalueren.

1.4 Promotieonderzoek

Marika Hoekstra (Breitner Academie en Master Kunsteducatie) doet promotieonderzoek naar 'De kunstenaar docent' aan de University of Chester (promotor: Prof. Jeff Adams). Het doel van het onderzoek is om door kleinschalige, interpretatieve analyse van de praktijken van kunstenaardocenten, de betekenis te onderzoeken van kunstenaardocenten voor een democratische/kritische pedagogische praktijk.

Dit onderzoek wordt mede mogelijk gemaakt door een AHK promotievoucher.

2. Kwaliteit

- Praktisch relevant: Alle onderzoekers in het lectoraat zijn ingegaan op actuele vraagstukken uit de praktijk van de kunsteducatie. Zonder uitzondering zijn de onderzoekers ook actief in de praktijk die zij onderzochten. In vele gevallen zetten zij de onderzoeksresultaten weer in in deze (opleidings)praktijk. Zie doorwerking in paragraaf 4.
- Methodisch grondig: Alle onderzoekers hebben hun methodologie beschreven in de onderzoeksopzet en in het onderzoeksverslag. Zij expliciteren daarbij altijd de maatregelen ter verhoging van de procedurele validiteit en – betrouwbaarheid.
- Ethisch verantwoord: Onderzoekers in de onderzoeksgroep gaan formeel akkoord met de gedragscode praktijkgericht onderzoek van het HBO. Zie: http://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/104/original/Ge dragscodepraktijkgerichtonderzoekdefinitief.pdf?1438770560 Daarnaast beschrijven zij in hun onderzoeksvoorstel hoe zij tijdens hun onderzoek rekening houden met specifieke ethische aspecten van hun onderzoek (o.a. veiligheid en anonimiteit deelnemers, toestemming om te observeren, het gebruik van audio, fotografie en filmopnames). Daar waar relevant hebben onderzoekers bijvoorbeeld gebruikgemaakt van consentformulieren waarmee deelnemers toestemmen met het gebruik van bijvoorbeeld observaties en hun uitspraken in het onderzoek.

3. Organisatie van het lectoraat

3.1 Organisatie lectoraat en onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep in 2017

Vertegenwoordiging opleidingen in de onderzoeksgroep:

- Docent dans: Roos van Berkel, Nita Liem, Damar Lamers en Jimat Pelupessy
- Docent theater: Corina Lok
- Docent muziek: Carolien Hermans
- Master kunsteducatie: Talita Groenendijk, Marika Hoekstra, Diane Carp
- Dans: Angela Linssen en John Taylor
- Docent beeldend: Marika Hoekstra (promotieonderzoek)
- Alumni Master kunsteducatie: Ellen van Hoek, Vincent Lamers, Marijke Smedema

De onderzoeken die in 2017 gestart zijn worden in 2018 afgerond.

The Breakfast Club

Het lectoraat heeft begin november voor het eerst een pitch ingesteld, The Breakfast Club. Tijdens deze pitch presenteren docenten van de docentopleidingen van de AHK hun onderzoeks idee aan het lectoraat. De lectoren kiezen vervolgens welk onderzoeks idee het beste aansluit bij de onderzoeksthema's, en dat bovendien relevant en haalbaar is. Op grond daarvan besluiten zij welke onderzoekers toegelaten worden tot het lectoraat in 2018. Negen docenten presenteerden hun onderzoeksvoorstellen tijdens The Breakfast Club (verspreid over 7 onderzoeken). Er zijn voor 2018 7 docenten toegelaten tot het lectoraat (verspreid over 5 onderzoeken). Deze docenten vormen de onderzoeksgroep 2018. Vertegenwoordiging opleidingen:

- Docent dans: Faizah Grootens en Ise Versteegen
- Docent muziek: Reinhard Findenegg, Kirsten van Muijen (alumna Master Kunsteducatie)
- Docent theater: Corina Lok
- Docent beeldend: Marike Hoekstra (promotieonderzoek), Melvin Crone
- Master kunsteducatie: Nathalie Roos (alumna Master Kunsteducatie)

3.2 Interne netwerken binnen de AHK die bijdragen aan de activiteiten van het lectoraat

Relatie docentenopleidingen

In 2017 hebben de Breitner academie, de Academie voor theater en dans en MOCCA de uitvoering van het pilotproject 'Co-teaching in het kunstonderwijs' bekostigd dat door het lectoraat geëvalueerd en getheoretiseerd werd. Melissa Bremmer nam zitting in de stuurgroep van dit project. Daarnaast heeft de Academie voor theater en dans de pilot-nascholing 'Teaching Dance in the 21st Century Cursus professionalisering voor HBO dansdocenten' bekostigd, dat onderdeel was van het ontwerponderzoek 'Teaching Dance in the 21st Century'.

Studieleiders overleg docentenopleidingen

Iedere 6 weken neemt één van de lectoren deel aan het 'studieleiders overleg docentenopleidingen' (SLOD). In het SLOD wordt de voortgang van de (interdisciplinaire) projecten die bekostigd worden uit de kwaliteitsimpulsgelden besproken en de voortgang van de onderzoeken van de docentopleiders die deelnemen aan de onderzoeksgroep van het lectoraat.

Relatie master Kunsteducatie

Onderzoek: Het onderzoeksthema van de Master kunsteducatie (MaKe) sluit aan bij één van de onderzoeksthema van het lectoraat. In 2017-2018 is het thema voor de MaKe 'Interdisciplinariteit'. Doordat de onderzoeksthema's van het lectoraat en de MaKe op elkaar aansluiten kan er 'massa' gecreëerd worden rondom een onderwerp en kunnen onderzoeken op elkaar voortbouwen. De lectoren fungeren als feedbackgevers en mede-beoordelaars van de onderzoeken.

Adviseur: De master kunsteducatie is in bestuurlijke en organisatorisch zin ondergebracht bij de Breitner Academie maar de inhoudelijk-strategisch beleid op hoofdlijnen is gedelegeerd aan een programmaraad om de interdisciplinariteit van de master te borgen. De programmaraad bestaat uit de directeur van de Breitner Academie (voorzitter), de directeuren van de Academie voor Theater en Dans, het Conservatorium van Amsterdam, de Filmacademie en de Reinwardt Academie. De lectoren treden op als *adviseurs* van deze raad van en dragen daarmee bij aan de inhoudelijke aansturing van de master Kunsteducatie.

Relatie Artist in Residence programma

Het Artist in Residence programma (AIR-programma) is een stimuleringsprogramma dat ruimte biedt om kunstenaars uit te nodigen die het onderwijs aan de hogeschool kunnen bezielen. Door samen te werken met het AIR-programma, kan het lectoraat bijzondere gastdocenten uitnodigen die onderwijs geven terwijl het lectoraat (het uitzonderlijke van) dat onderwijs beschrijft, evalueert en theoretiseert. Deze onderzoeken monden uit in publicaties die ook gefinancierd zijn door het AIR-programma. In 2017 verschijnt de co-publicatie 'Teaching Interdisciplinary Artistic Research' door Diane Carp.

3.3 Externe netwerken die bijdragen aan de activiteiten van het lectoraat

Amsterdam Research Institute of the Arts and Sciences (ARIAS)

Het lectoraat participeert in ARIAS. In dit netwerk nemen onderzoekers van de AHK, UvA, VU, HvA en Gerrit Rietveld Academie deel en het doel ervan is het bevorderen, bundelen en versterken van onderzoek op het terrein van en in de kunsten. De lectoren nemen binnen dit netwerk deel aan de stuurgroep 'Art, Research & Education' en hebben een presentatie gegeven op de bijeenkomst van deze groep. Er zijn afspraken gemaakt voor nieuwe bijeenkomsten van deze subgroep in 2018 en er wordt gezocht naar mogelijkheden om nieuwe onderzoekssamenwerkingen aan te gaan met partners buiten de AHK. Zie website: <https://ariasnl.nl>

Onderzoekersnetwerk voor cultuureducatie en cultuurparticipatie van het LKCA

De lectoren zijn lid geworden van het nieuw gestarte onderzoekersnetwerk voor cultuureducatie en cultuurparticipatie van het LKCA. Dit is een nationaal netwerk met hoogleraren, lectoren en onderzoekers die zich bezighouden met cultuureducatie en –participatie.

ENO

De lectoren zijn lid geworden van 'The European Network of Observatories in the Field of Arts and Cultural Education' (ENO). Dit netwerk 'aims to facilitate the exchange of research findings and innovative practice, to stimulate new research in arts and cultural education and to support the development of arts education within the framework of global UNESCO-policies and guidelines for education, culture and sustainable development.'

Samen met het LKCA en de Radboud Universiteit vormen zij het Nederlandse Observatory binnen het ENO netwerk.

Communicatie interne en externe netwerken

Om de interne en externe netwerken op de hoogte te houden van de activiteiten van het lectoraat, heeft het lectoraat in 2017 twee nieuwsbrieven uitgestuurd waarin de activiteiten en publicaties van het lectoraat zijn opgenomen.

4. Doorwerking van het lectoraat

4.1 Doorwerking naar de beroepspraktijk

De beroepspraktijk initieert vragen, neemt deel aan- of voert onderzoek mede uit.

In 2017 is door het onderzoek Transdisciplinaire Ontwerplabs ingegaan op de vraag van scholen om transdisciplinair lesmateriaal te ontwerpen en heeft het onderzoek bijgedragen aan de transdisciplinaire ontwerp-kennis van docenten op die scholen. In samenwerking met praktijkbeoefenaars uit het bedrijfsleven (A Lab) heeft dit concreet en bruikbaar lesmateriaal opgeleverd.

Ook gaf MKB The Patching Zone aan dat zij wilde weten of blended learning door de interactie met de computer lichamelijker en socialer gemaakt kon worden voor het kunstonderwijs. Middels een KIEM-aanvraag doen in 2017-2018 The Patching Zone samen met het lectoraat Kunsteducatie, Codarts, Erasmus Universiteit, CKC Zoetermeer en de Universiteit van Gent onderzoek naar deze vraag.

Nascholing beroepspraktijk

Lector Melissa Bremmer zit bij het Conservatorium van Amsterdam in de adviescommissie van de nascholing, waarbij het onderzoek dat door de onderzoeksgroep is gedaan de basis kan vormen van nascholingsprogramma's. Zo vormde in 2017 het onderzoek 'Bewogen Muziek, onderzoek naar een kunstproject voor ouderen vanuit muziek, spel en beweging'¹ door Ellen van Hoek de basis voor de nascholing 'Muziek met ouderen'.

Lector Emiel Heijnen was in 2017 betrokken bij de nascholingen 'CKV verdiept van de master Kunsteducatie van de AHK en de nascholing 'Teach the Teacher'² door Neuwelle in samenwerking met Stedelijk Museum Amsterdam.

¹ <https://www.conservatoriumvanamsterdam.nl/studie/na-en-bij-scholing/cursus-muziek-met-ouderen/>

² <http://www.stedelijk.nl/agenda/events/neuwelle-a-stedelijk-museum-amsterdam>

Workshops en bijeenkomsten voor de beroepspraktijk

De lectoren en onderzoeksleden hebben in 2017 workshops en lezingen gegeven gebaseerd op hun onderzoek. O.a. bij de Hogeschool Utrecht Creatieve Therapie, bij PABO Viaa in Zwolle, VO scholengemeenschap De Breul in Zeist en op de professionaliseringsdag van Gehrels Muziekeducatie.

Daarnaast hebben de lectoren diverse lezingen gegeven over specifieke thema's rond de onderzoekscomponent in het vernieuwde schoolvak CKV (o.a. bij Hogeschool Fontys in Tilburg en tijdens het Symposium voor poppodia in Tivoli, Utrecht). Daarnaast waren er lezingen en workshops over het ontwerpmodel van Heijnen (2015) o.a. aan de Vereniging Cultuurprofiel scholen en aan de Docentenopleiding DBKV aan de HKU (Utrecht).

Educatief materiaal voor de beroepspraktijk

Afgelopen jaar ontwikkelde het lectoraat concrete werkvormen (zie onderzoek 'Met meer handen in de klas meer muziek') en lessen (zie onderzoek 'Transdisciplinaire Ontwerplabs').

Advies aan het beroepsveld

Dit jaar gaven de lectoren advies bij:

- de ontwikkeling van de CKV-methode Contrast (Staal en Roeland Uitgevers)
- het schrijven van de statement 'Kwalitatief Muziekonderwijs op de Basisschool' door het platform 'Meer muziek in de klas';
- de totstandkoming van de nieuwe subsidieregeling 'Mediakunst' door het FCP
- de nieuwe competentieset/kennisbasis van de kunstdocentopleidingen van het KVDO
- de ontwikkeling van de vakvisies voor curriculum.nu
- de rol opleidingsinstellingen bij het Basispakket Amsterdam.

Internationaal werd advies gegeven aan 'A Manifesto for Music Education' in Schotland.

Redacties in vakbladen en journals

Emiel Heijnen is lid van de redactieraad van het onderzoekstijdschrift Cultuur + Educatie (LKCA), lid van de redactieraad en reviewer van het Velon Congres en voor de Journal Visual Arts Research (Urbana Champaign, USA). Melissa Bremmer is lid van de European panel of reviewers of MERYC.

Het internationale perspectief en onderwijs

De lectoren hebben een lezing en een workshop gegeven over interdisciplinaire kunsteducatie op basis van het ontwerpmodel van authentieke kunsteducatie van Heijnen (2015) op de Umeå Universitet in Zweden. Deze universiteit staat hoog aangeschreven vanwege zijn opleidingen op het gebied van industrieel design.

4.2 Doorwerking naar de professionalisering van docenten en het onderwijs van de AHK

Innovatie van het onderwijs

Bijzondere onderzoeksprojecten die het lectoraat heeft ondersteund in 2017 en die het onderwijs aan de AHK innoveren zijn 'Co-teaching in kunstonderwijs' en 'Teaching Dance in the 21st Century'. In deze onderzoeksprojecten is nieuw curriculum ontworpen, geëvalueerd en getheoretiseerd.

Op verzoek van het CvB hebben de lectoren een plan ontwikkeld voor Kwaliteitsimpulsmiddelen van 50.000 euro, specifiek voor interdisciplinair onderwijs aan de educatieve opleidingen van de AHK. Dit tweejarige plan is in overleg met de studieleders van de betreffende opleidingen tot stand gekomen en bevat:

- Lezingenserie *Multi/Cross/Inter/Trans* over interdisciplinariteit in de kunsten (2017) met o.a. Nex Nature, Binkbeats, IJfontein, Talita Groenendijk/Emiel Heijnen, Juha van 't Zelfde en Lotte van den Berg/Daan 't Sas. <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/conferenties-en-projecten/lezingenserie-interdisciplinaire-samenwerking/>
- *Brandt*, een gezamenlijk artistiek 24uurs maakproject voor alle tweedejaars studenten van de docentenopleidingen dans, muziek theater en dbkv (uitvoering in 2018 en 2019).
- *Jorge Lucero – teacher as conceptual artist*. Een interdisciplinaire artist in residence voor een groep van ca 15 studenten van alle docentenopleidingen (januari – mei 2018): <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/conferenties-en-projecten/air-jorge-lucero/>

- *Ankerproducten* voor de master kunsteducatie. Ankerproducten (onderzoeken van studenten die fungeren als benchmarks voor het bepalen van het Masterniveau) verhogen de betrouwbaarheid van de beoordeling van onderzoeken (2018).

Een eerste onderdeel van dit plan Kwaliteitsimpulsmiddelen interdisciplinair is uitgevoerd in najaar 2017. Op basis van de kwaliteitsimpulsmiddelen heeft de Breitner Academie de lezingenserie Multi/Cross/Inter/Trans geïnitieerd voor bachelor/masterstudenten en overige belangstellenden. Hierin toonden verschillende sprekers hoe interdisciplinaire praktijken een inspiratiebron kunnen vormen voor innovatie van het kunstonderwijs.

Onderwijs in de Bachelor en Masteropleidingen

De lectoren hebben dit jaar onderzoeksvaardigheden en/of onderzoeksbegeleiding gegeven op de Breitner Academie en de opleiding Docent Muziek, en in Masteropleidingen van de AHK en traden op als beoordelaars op van het onderzoek van studenten.

Om onderzoek te stimuleren en te waarderen in de AHK nam een lector als voorzitter plaats in de commissie van de ZOEK!prijs van de Breitner Academie, de prijs voor het beste afstudeeronderzoek van hun Bachelor studenten.

Disseminatie onderzoek van het lectoraat in Bachelor en Masteropleidingen

Afgelopen jaar kregen docenten en studenten van de opleidingen Docent Dans, Theaterdocent, Docent Muziek, docent Beeldende Kunst en Vormgeving en de Master Kunsteducatie de digitale versies van 3 edities van Kunstzone. Aan het eerste van deze drie edities (nummer 4) had het Lectoraat bijgedragen met verschillende artikelen over uitgevoerd onderzoek (zie bij paragraaf 4.3. 'overzicht publicaties').

4.3 Doorwerking naar de kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Lectorenplatform

Om het onderzoeksthema 'Interdisciplinariteit' kracht bij te zetten en om een impact te creëren bij een bredere beroepsgroep is in 2017 het lectorenplatform 'Onderwijs op het snijvlak van kunst, wetenschap en technologie' aangevraagd bij SIA-RAAK en gehonoreerd. Dit platform geeft de kans om kennis, een breed en divers netwerk (waaronder scholen in het funderend, mbo en hbo-onderwijs, universiteiten, (culturele)instellingen en de creative industry) prikkelende projecten te ontwikkelen rondom het thema interdisciplinariteit. Om de organisatie van (de activiteiten van) het platform mogelijk te maken, is projectleider Nathalie Roos aangesteld. In 2017 zijn er twee bijeenkomsten geweest met de initiërende lectoren afkomstig van de Hogeschool van Amsterdam, iPABO, Haagse Hogeschool, Hogeschool Rotterdam en Avans Hogeschool. Samen met hen worden voor 2018 drie themabijeenkomsten, een designathon, een website, een onderzoeksagenda en een database voorbereid. Zie: <https://www.ahk.nl/lectoraten/educatie/lectorenplatform-okwt/>

Organiseren van conferenties en symposia

Het lectoraat organiseerde de werkconferentie "Kunstonderwijs op speciale scholen" in samenwerking met het Conservatorium van Amsterdam, het LKCA, Dirk Monsma, en de onderzoeksgroepsleden Vincent Lamers en Marijke Smedema. De vragen 'Hoe ziet goed kunstonderwijs in het speciaal onderwijs eruit?' en 'Welke voorbeelden zijn er en welke theorieën kunnen we daaraan verbinden?' stonden centraal.

Daarnaast organiseerde het lectoraat in samenwerking met Gehrels Muziekeducatie en het CvA de landelijke professionaliseringsdag 'Muziek Rockt!' voor vakleerkrachten muziek en groepsleerkrachten. Een van de workshops op die dag was 'Muziekbelevingslessen in het speciaal onderwijs' en werd gegeven door Vincent Lamers (onderzoeksgroepslid) samen met Patrick Meuldijk.

Overzicht publicaties lectoraat

- Bremmer, M., & Schutte, L. (2017). Lesgeven met je lichaam. *De Pyramide*, 71(4), 11-13.
- Carp, D. (2017). *Teaching Interdisciplinary Artistic Research*. Amsterdam, NL: Lectoraat Kunsteducatie en AIR.
- Heijnen, E. (2017). CKV en de onderzoekende leerling. *Kunstzone (mei, 3)*, 26-27.
- Meeuwis, V. (2017). Vernieuwen =/ dogma. Een onderzoek onder kunstdocenten. *Cultuur+Educatie* 16(47), 149-167.
- Groenendijk, T. (2017). Wat moeten leerlingen kunnen bij het kijken naar kunst en andere beelden. *Kunstzone (juli, 4)*, 10-12.

- Groenendijk, T. (2017). Beoordelen in het nieuwe CKV. *Kunstzone (juli, 4)*, 24-25.
- Haanstra, F., & Groenendijk, T. (2017). Kijken: beelden onderzoeken en waarderen. *Kunstzone (juli, 4)*, 12-14.
- Hermans, C. (2017). Autistische kinderen leren communiceren door dans. *Kunstzone (juli, 4)*, 48-49.
- Hoek, E. van. (2017). Bandcheck. *Kunstzone (juli, 4)*, 68.
- Hoek, E. Van (2017). *Met meer handen in de klas meer muziek. Co-teaching in de Aslan Muziek Talent Express*. Amsterdam, NL: Lectoraat Kunsteducatie
- Klarenbeek, D. & B. van der Meulen. (2017). Van cijfers naar inzicht in het leerproces bij drama. *Kunstzone (juli, 4)*, 18-19.
- Schutte, L., & Bremmer, M. (2017). Muziekeducatie doen we samen. *De Pyramide 71(5)*, 10-13.

Overzicht presentaties 2017

- Emiel: Nascholing 'Teach the teacher' ism nieuwelle, Stedelijk Museum Amsterdam, lezing 'Innovatief curriculumontwerp.'
- Melissa: lezing bij onderzoeksbegeleiders Master Muziek 'Interviews in kwalitatief onderzoek'
- Emiel: lezing Werkplaats Kindergemeenschap, Bilthoven, georganiseerd door Vereniging Cultuurprofiel scholen, 'Remix je curriculum'
- Emiel: lezing Kunstbalie Tilburg 'Meet Up CKV en vernieuwing'
- Melissa en Emiel: EAS Conferentie "Joint (ad)venture" (Salzburg), 'Performances, social interventions & transformations: interdisciplinary arts educational design'
- Melissa: presentatie Hogeschool Utrecht 'De waarde van muziek in vaktherapie'.
- Emiel: Interview door Hanneke Groenteman tijdens congres Podiumkunsten in Haarlem.
- Emiel: Presentatie en discussie tijdens docentenavond van Theater Utrecht en DOX.
- Panel presentatie door het lectoraat "De hybride docent", Onderwijs Research Dagen (Antwerpen, België):
 - Transdisciplinaire ontwerplabs door Talita Groenendijk en Emiel Heijnen
 - Kwaliteiten van de kunstenaar docent door Marike Hoekstra
 - De nonverbale didactiek van muziek door Melissa Bremmer
- Melissa en Adri Schreuder: presentatie 'Rhythms around the world' ICTM, World Conference, Ierland
- Emiel en Talita Groenendijk INSEA conferentie Zuid Korea. Presentatie 'Transdisciplinary Design Labs'.
- Emiel: Lezing CKV Vernieuwt tijdens congres Podia en Festivals in Tivoli Vredenburg, Utrecht
- Emiel: lezing Hogeschool voor Kunsten Utrecht: 'Remix je curriculum!'
- Marike Hoekstra: presentatie 'Artistic research in kunsteducatief onderzoek', Lectoratenoverleg AHK
- Marike Hoekstra: presentatie 'The pedagogical practice of Artist teacher' IJADE/NSEAD conferentie Dublin
- Melissa en Emiel: lezing 'Performances, social interventions & transformations interdisciplinary arts educational design', Umeå University, Zweden

5. Reflectie op het lectoraat

Het lectoraat heeft dit jaar een Raad van Advies ingesteld die de onderzoeksvoorstellen van de leden van de onderzoeksgroep peer reviewen en het lectoraat als geheel evalueren. De leden zijn: Diederik Schönau, Linda Reus, Edwin van Meerkerk en Sandra Trienekens. Alle onderzoeksvoorstellen van de onderzoeksgroepsleden zijn door twee leden van de Raad van Advies ge-peerreviewed en hebben tot aanscherping van de onderzoeksvoorstellen geleid. Het lectoraat wil deze procedure continueren. Bij de slot bijeenkomst van de onderzoeksgroep was Diederik Schönau aanwezig om kennis te nemen van en vragen te kunnen stellen over de gepresenteerde onderzoeken. Begin 2018 heeft een evaluatiegesprek met de Raad van Advies plaatsgevonden waarin de kwaliteit van het lectoraat als geheel geëvalueerd werd.